

اهمیت و نقش تشویق در پیشرفت تحصیلی و موفقیت دانش آموزان

(تاریخ دریافت ۱۴۰۲/۱۰/۱۵ تاریخ تصویب ۱۴۰۲/۱۲/۰۹)

افسانه نیک پی^۱

وحیده نیک پی

دیانا بختیاری

چکیده

از آن جا که تشویق و تنبیه عوامل مؤثری در پیشرفت عملکرد تحصیلی می باشند، برای پی بردن به این امر که چگونه تشویق و تنبیه بر عملکرد تحصیلی تأثیر می گذارد و اینکه دانش آموزانی هستند که از نظر هوش یکسانند ولی عملکرد تحصیلی آنان متفاوت است، ممکن است علت های زیادی در پیشرفت عملکرد تحصیلی مؤثر باشد که دو مورد از این علت ها تشویق و تنبیه است. اگر تشویق به گونه ای درست، اندیشمندانه، به موقع و متناسب صورت گیرد عاملی مؤثر بر سازندگی و جهت دهی فرزندان است. همچنین باید توجه داشت اگر تشویق به موقع انجام شود عاملی برای پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می شود و اگر اصول علمی و رفتاری تشویق رعایت نگردد موجب غرور و خودخواهی و انحراف از مسیر تعلیم و تربیت دانش آموز می گردد. البته باید اذعان داشت معمولاً نقش تشویق در یادگیری به مراتب مهمتر از نقش تنبیه است. این مسائل و ده ها مسئله دیگر ایجاب می نماید که در این رابطه تحقیقاتی صورت بگیرد بلکه به نتایج سودمندی نائل آمده و بتوان از نتایج به دست آمده در امر آموزش و پرورش دانش آموزان استفاده نمود. آگاهی از عملکرد تحصیلی دانش آموزان به منظور شناخت وضعیت موجود زمینه ساز برنامه ریزی مناسب تر و تصمیم گیری دقیق تر، اقدام جهت رفع موانع و مشکلات خواهد بود. در این مقاله قصد داریم به اهمیت و نقش تشویق در پیشرفت تحصیلی و موفقیت دانش آموزان بپردازیم. روش تحقیق از نوع تحلیلی-توصیفی بوده و ابزار گردآوری اطلاعات و داده ها فیش برداری است.

واژگان کلیدی: تشویق، تنبیه، پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، یادگیری، افت تحصیلی،

موفقیت تحصیلی

بخش اول: پیشرفت تحصیلی، لازمه اصلی و هدف هر کلاس درس

تشویق به معنی قدردانی، تشکر، تعریف، پاداش دادن و ابزار رضایت از رفتار فرد می باشد. تشویق به معنی تقویت و ترغیب تکرار رفتارهای مطلوب فرد است. تشویق به معنی ارائه محرک مناسب با نیازهای فرد است که پس از بروز یک رفتار مطلوب به منظور افزایش احتمال تکرار آن انجام می شود. تشویق برای به شوق افکندن است و به سن، درک و نوع عمل کودک بستگی دارد. طبیعی است که کودک خردسال با یک شکلات ممکن است به اندازه یک هدیه قابل توجه که به بزرگسال تقدیم می شود. چون شوق نتیجه ی دریافت محبت است، تشویق را می توان هر گونه رفتار یا عملی دانست که کسی برای خوش آیند دیگری انجام می دهد. به دیگر سخن، تشویق گونه ای پاداش و به کار بردن عامل یا عواملی است که افراد را به نیکوکاری وادارد. تشویق برای ارایه ی محبت صورت می گیرد و نشانه ی اعلام رضایت و پذیرش رفتار دیگری است. تشویق، ره آورد به کار بستن راه کاری تربیتی است که برای ایجاد، اصلاح یا تثبیت یک رفتار صورت می گیرد. تشویق، پاداشی کلامی، اشاره ای، مادی یا معنوی است که فرد را به سمت و سوی معینی ترغیب می کند. در مقابل تشویق، واژه تنبیه قرار دارد. مربیان برای کاستن از احتمال انجام رفتاری خاص از سوی شاگرد، به کارهایی دست می زنند تا زمینه های انجام آن رفتار را در وی از بین ببرند. از این رو، روان شناسان، تنبیه را این گونه تعریف کرده اند: ارایه ی یک محرک آزاردهنده (ناراحت کننده) به یک ارگانیزم که نتیجه ی آن، کاهش قدرت فراوانی پاسخ هایی است که پیش از تنبیه انجام شده است، مانند: انتقاد شدید از یک دانش آموز پس از مشاهده ی رفتار خاص.

تربیت نیروی انسانی کارآمد از جمله وظایف اصلی مدارس و دانشگاه ها محسوب می گردد. دانش آموزان و دانشجویان هر دانشگاه سرمایه های گرانقدر هر کشور به شمار می روند که توجه به تربیت آن ها از نظر علمی، پژوهشی و فرهنگی بسیار حائز اهمیت است و برنامه ریزی صحیح در آموزش و پرورش آنان از وظایف اصلی دانشگاه ها به حساب می آید. دانشگاه ها همه ساله دانشجویان جدیدالورود را پذیرش و دانشجویانی را نیز فارغ التحصیل می نمایند که در این چرخه مستمر، توجه به کیفیت آموزشی از جایگاه ویژه ای برخوردار است (رودباری، احمدی و عبادی فرد آذر، ۱۳۸۹). از جمله مهم ترین نگرانی های استادان، مسئولان آموزش دانشگاه و خانواده های

دانشجویان، پیشرفت تحصیلی و جلوگیری از افت تحصیلی دانشجویان است. نقطه مقابل پیشرفت تحصیلی، اُفت تحصیلی است که بر اساس مطالعات متعدد تاثیر بسزایی در سرنوشت فرد داشته و هم چنین هزینه گزافی به خانواده و جامعه تحمیل می کند. در ایران این امر از مهم ترین مشکلات کنونی نظام آموزشی است که هر ساله ده ها میلیارد ریال از بودجه کشور را هدر می دهد و نیروهای بالقوه و سرمایه های جامعه که همان نیروی انسانی است، بی ثمر می ماند. در سال های اخیر، متخصصان تعلیم و تربیت و روانشناسان تربیتی پژوهش های قابل توجهی را در زمینه عملکرد تحصیلی و متغیرهای مرتبط با آن ها انجام داده اند. یادگیری فراگیران معمولاً به وسیله عملکرد تحصیلی آن ها مورد سنجش قرار می گیرد. عوامل متعددی عملکرد تحصیلی دانش آموزان را تحت تاثیر قرار می دهند. برخی از این عوامل موجب بهبود عملکرد تحصیلی و برخی دیگر باعث تضعیف عملکرد فراگیران می شوند. پیشرفت تحصیلی به توانایی آموخته شده یا اکتسابی فرد در موضوعات آموزشی گاهی اطلاق می شود که به وسیله آزمون های فراگیری استاندارد شده یا آزمون های معلم ساخته اندازه گیری می شود (نویدی، ۲۰۰۴). به طور کلی این اصطلاح به معنای مقدار یادگیری آموزشی گاهی فرد است، به طوری که بتوان آن ها را در مقوله کلی عوامل مربوط به تفاوت های فردی و عوامل مربوط به مدرسه و نظام آموزش و پرورش مورد مطالعه قرار داد (سلیمان نژاد، سحران، ۲۰۰۲). یکی از ابعاد پیشرفت در آموزش عالی، پیشرفت تحصیلی است که مفهوم آن معلومات یا مهارت های اکتسابی عمومی یا خصوصی در موضوع درسی است که معمولاً به وسیله آزمایش ها یا نشانه ها یا هر دو که اساتید برای دانشجویان وضع می کنند، اندازه گیری می شود (شعاری نژاد، ۱۳۶۴). وضعیت تحصیلی دانشجو به پیشرفت یا اُفت تحصیلی وی اطلاق می شود و برای سنجش آن از ابزارهای مختلفی مانند معدل کل، ترم های مشروطی و تعداد واحدهای مردودی یا قبولی استفاده می شود. نظام آموزشی نیز مانند هر نهاد دیگری می تواند به علت کاستی ها و یا عوامل دیگری دچار سوء کارکرد شود به طوری که نتواند بخشی از اهداف خود را به درستی به انجام رساند و سرمایه در اختیار قرار داده شده را تلف نموده و نتیجه مطلوب و مورد انتظار را به بار نیاورد. دانشگاه ها به عنوان مراکز تولید کننده علم و فرهنگ و تربیت متخصصان مورد نیاز کشور، به طور قاطع، خاستگاه بسیاری از نوآوری ها و خلاقیت ها برای حل مسائل روز جامعه هستند (کیوانی، ۱۳۸۰). نگاهی به روند تحولات جاری نظام آموزش عالی،

حاکمی از آن است که آموزش عالی باید ضمن توجه به بحران افزایش کمی و تنگنای مالی، به حفظ و بهبود ارتقای کیفیت نیز بپردازد. شواحد گوناگون نیز حاکی از آن است که این نظام در صورتی از عهده‌ی وظایف و اهداف خود بر می‌آید که از نظر کیفیت آموزشی در وضعیت مطلوبی باشد (کبریایی و رودباری، ۱۳۸۴). آموزش دانشجویان با هدف پیشرفت آن‌ها در زمینه تحصیلی صورت می‌گیرد. بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی امری چند بعدی است که تقریباً به رشد اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، شناختی و عاطفی دانشجویان بستگی دارد (فرج‌الهی، نجفی، نصرتی هشی و نجفیان، ۱۳۹۲). مسئله موفقیت یا عدم موفقیت در امر تحصیل از مهم‌ترین دغدغه‌های هر نظام آموزشی است. موفقیت و پیشرفت تحصیلی در هر جامعه نشان دهنده موفقیت نظام آموزشی در زمینه هدف‌یابی و توجه به رفع نیازهای فردی است. بنابراین نظام آموزشی را زمانی می‌توان کارآمد و موفق دانست که پیشرفت تحصیلی دانشجویان آن در دوره‌های مختلف دارای بیشترین و بالاترین رقم باشد (تمنایی فر و گندمی، ۱۳۹۰). عملکرد تحصیلی (اُفت یا پیشرفت تحصیلی)، تحت تاثیر ابعاد متعدد زیستی، روانی و اجتماعی قرار دارد. این عوامل در چهار گروه شرایط فراگیر، خانواده، آموزشگاه و عوامل مربوط به اجتماع و محیط خارج از آموزشگاه دسته‌بندی می‌شوند. لذا در مجموع عملکرد تحصیلی فراگیران متأثر از شرایط فراگیر و محیط بیرونی او می‌باشد (اشعری، شفیع آبادی و سودانی، ۱۳۸۹). اُفت تحصیلی یکی از مسائل گریبان‌گیر سیستم آموزشی در همه مقاطع تحصیلی است و موجب هدر رفتن نیروی انسانی و هزینه‌های صرف شده می‌شود (هولمبرگ^۱، ۱۹۸۵). از سوی دیگر دانش‌آموختگانی که با اُفت تحصیلی دانشگاه را به اتمام می‌رسانند توانمندی علمی مورد نیاز را به نحو مطلوب کسب نمی‌کنند.

آمار بسیار بالای اُفت تحصیلی به صورت ترک تحصیل، اخراج و توقف در تحصیل از نظر هزینه‌های آموزشی، هر ساله خسارت‌های زیادی را به آموزش عالی در کشورهای جهان وارد می‌کند. پیش‌بینی می‌گردد که در آینده نیز با افزایش اُفت تحصیلی همه ساله بخشی از منابع انسانی و اقتصادی جامعه در دانشگاه‌ها با اخراج، ترک تحصیل، انصراف، مردودی و مشروطی

دانشجویان ضایع گردد و آثار و پیامدهای ناگوار فردی و اجتماعی فراوانی به وجود آورد. اُفت تحصیلی هم چنین باعث اتلاف بودجه‌های جاری و تجهیزاتی دانشگاه‌ها، دیرتر راه یافتن افراد به بازار کار و سرخوردگی فرد و خانواده‌ها می‌شود (رودباری و همکاران، ۱۳۸۹). آموزش عالی، در توسعه‌ی اجتماعی و منابع انسانی و تربیت افراد کاردان نقش عمده‌ای داشته و از این رو دانشگاه‌های کشور در فرایند توسعه‌ی نیروی انسانی، اهمیتی اساسی دارند. یکی از مشکلات شایع نظام آموزشی در بسیاری از کشورهای جهان، پدیده‌ی اُفت تحصیلی است که زیان‌های علمی، فرهنگی و اقتصادی زیادی متوجه دولت‌ها و خانواده‌ها می‌کند. تلاش برای شناسایی عوامل مهم در پیشرفت تحصیلی و ارائه‌ی راهبردها و انجام اقداماتی در جهت کاهش خسارات ناشی از اُفت تحصیلی، مستلزم تحقیقات بسیار در این زمینه است (سکاکی، ۱۳۹۰).

بخش دوم: بررسی اجمالی اهمیت پیشرفت تحصیلی در نظام آموزشی

در نظام آموزش و پرورش، پیشرفت تحصیلی مساله‌ای است که هر ساله حجم عظیمی از تحقیقات را به خود اختصاص می‌دهد و شناسایی عوامل موثر و مرتبط با آن یکی از دغدغه‌های دست‌اندرکاران نظام آموزشی است. از پیشرفت تحصیلی به عنوان یکی از شاخص‌های موفقیت و کارایی نظام آموزش و پرورش، مفاهیمی مانند انجام تکالیف و موفقیت دانش‌آموزان در گذراندن دروس یک پایه تحصیلی مشخص و یا توفیق دانش‌آموزان در امر یادگیری مطالب درسی، استنباط می‌شود. پیشرفت در تحصیل امری است که آموزش و پرورش تمام جوامع برای رسیدن به آن تلاش می‌کنند. کشوری که دارای دانش‌آموزانی با پیشرفت تحصیلی بالا است، آینده‌ای روشن و موفق خواهد داشت. از آن جایی که دانش‌آموزان امروز، جامعه فردا را خواهند ساخت و اداره می‌کنند، پس باید تلاش کرد تا مولفه‌های مرتبط با سایر جنبه‌های زندگی آن‌را شناخت و در این حیطه به پیشرفت تحصیلی به شکل خاص توجه کرد. همچنین عملکرد تحصیلی، یکی از عوامل پذیرش در کلاس درس می‌باشد. همچنین برای به دست آوردن مدرک و شغل از جایگاه خاصی برخوردار است. لذا محققان روانشناسی و آموزشی سعی دارند تا تعیین‌کننده‌های پیچیده‌ی پیشرفت تحصیلی را درک کنند (فراهانی، ۱۳۸۷، به نقل از تویسرکانی، ۱۳۹۲) در مجموع پیشرفت و اُفت تحصیلی، یکی از ملاک‌های کارآیی نظام آموزشی و به عنوان یک متغیر وابسته همواره مورد توجه محققان بوده است.

بند اول: اهمیت پیشرفت تحصیلی از لحاظ کاربردی و کارآیی نظام آموزشی

پیشرفت تحصیلی یکی از عوامل مهم مقبولیت و پذیرش در کلاس درس است. همچنین پیشرفت تحصیلی در به دست آوردن یک شغل و درجات مختلف آن مهم است (پورشافعی، ۱۳۷۰). اهمیت پیشرفت تحصیلی از این جهت نیز مهم است که هر نظام آموزشی و تربیتی به جهت حصول بهترین نتایج و رفع موانع و کمبودها در سراسر فرایندهای آموزش و پرورش و استفاده بهینه از درون دادها، همواره مورد ارزیابی متخصصان مربوط قرار می گیرد. در نهایت محصول نظام های تربیتی نیز دانش آموختگانی هستند که واجد برخی از ویژگی ها شده اند. پیشرفت تحصیلی می تواند یکی از مهم ترین و عینی ترین معیارها برای بررسی و ارزشیابی کارایی و اثربخشی نظام آموزش و پرورش باشد (همان منبع).

بخش سوم: مبانی کلی و اصول تشویق دانش آموزان، کودکان و بزرگسالان با مذاقه در محاسن و معایب تشویق

در سیستم آموزش و پرورش هر ملتی برای رسیدن به اهداف، از ابزارها و روشها استفاده می شود از آنجا که این ابزارها و روشها وسیله ای برای نیل به هدف های درازمدت تربیتی است باید به طور مرتب محک زده شود و سخت مورد ارزشیابی قرار می گیرد تا معلوم شود که این ابزارها و روشها تا چه اندازه دست اندرکاران امر تعلیم و تربیت را برای رسیدن به هدفها یاری می دهد و چگونه می توان اثربخشی آنها را بیشتر کرد به علاوه باید بررسی کرد که نقش کار کجاست و فهمید که آیا خود ابزار و روش غلط یا ناقص است یا روش پیاده کردن آن درست نیست برای رفع نواقص باید چکار کرد؟ از جمله این ابزارها و روشها که در آموزش و پرورش کاربرد فراوان دارد تشویق و تنبیه است و بکارگیری تشویق و تنبیه که شیوه های گوناگون شاید پیشینه ای به قدمت خود تعلیم و تربیت داشته باشد اهم شرایطی که در تشویق دانش آموزان، کودکان و حتی بزرگسالان باید مدنظر قرار گیرد عبارتند از:

۱- شرط سنی: در تشویق کودکان شرط سن مهم است. در هر سنی مقتضیاتی را باید در نظر گرفت و این امر شدنی نیست. مگر اینکه آگاهی از متون روانشناسی و اطلاعات روانشناسی کودک و نوجوان داشته باشیم.

۲- شرط جنس: تشویق بهتر است برای پسر و دختر متفاوت باشد. بدین معنی که شرایط حیات

روانی و اجتماعی آن را مورد نظر قرار دهیم. پسران بیشتر به اسباب بازی های جنگی، رزمی و ورزشی راغبند و دختران بیشتر به ظرافت کاری ها و زیبایی های اسباب بازی های خانوادگی علاقه نشان می دهند.

۳- شرط روانی: نکته مهمی که در تشویق باید مد نظر قرار گیرد شرط روانی در سنین مختلف و نوع پابندی آنها به لذات است.

۴- شرط کار و تلاش: در تشویق کودک اعطای جایزه به آن باید بین میزان کار و تلاش و میزان تشویق رابطه وجود داشته باشد. یعنی میزان تشویق دانش آموز با میزان فعالیت انجام شده برابر باشد تا اثر تربیتی تشویق از بین نرود.

بند اول: محاسن تشویق

۱- تشویق محرک قدرتمند: تشویق سبب پیدایش رغبت و شوق به کار و کوشش و تحصیل می شود و می تواند نقش جهت دهنده در انجام فعالیت های روزمره داشته باشد و زمینه تفکر آینده ساز و آینده گزین گردد.

۲- مداومت در کار نیک: از مواردی که به عنوان اثر و فایده ی تشویق در امر تعلیم و تربیت می توان نام برد، ادامه کار مفید است. زمانی که شخص از نظر روحی و روانی احساس می کند که مفید واقع شده تلاش می کند تا کار و مساعی اش مستدام باشد و بطور همیشگی تا آنجایی که برایش امکان پذیر است کوشش می نماید تا شایستگی اش را حفظ کند.

۳- تشویق عامل پیدایش شهامت: به گونه ای که فرد جرات آن را پیدا می کند که به کاری اقدام کرده یا دست از کاری بردارد.

۴- تشویق عامل شادابی فرد: تشویق سببی است برای شادابی و نشاط روانی، میل به زندگی و انجام وظیفه را در فرد پیدا می کند.

۵- تشویق محرک خلاقیت: تشویق عاملی برای به کار انداختن ابتکار و خلاقیت، ابداع و اختراع است.

بند دوم: اثرات نامطلوب عادت به تشویق

باید سعی نمود فراگیر به تشویق و جایزه عادت نکند. بطوری که اگر مورد تشویق قرار نگرفت و یا جایزه ای دریافت نکرد از کار نیک باز بماند. ضمناً باید دقت نمود تشویق به عنوان هدف آموزشی

تلقی نشود بلکه وسیله ای برای رسیدن به اهداف عالی باشد. لذا عادت به تشویق می تواند خطر ساز باشد و اگر این تشویق ها، از کار فرد مورد تشویق، ارزش بیشتری داشته باشد باعث میشود عادت ناسالمی در فرد ایجاد شود. که بعدها در مقابل هر تلاشی، هر چند اندک انتظار ستایش و تقدیر خواهد داشت. اثر نامطلوب دیگر آن این است که گاهی در فرد حالت رشوه خواهی ایجاد می شود و تا اطمینان به تشویق نداشته باشد از انجام کار می پرهیزد. تحقیقات روانشناسان نشان داده است کودکانی که عادت تشویق در آنها ایجاد شده در بزرگسالی بدون گرفتن پاداش حاضر نیستند به هم نوعان خود کمک کنند. از اثرات نامطلوب دیگر تشویق ایجاد دلهره و اضطراب و نگرانی است که اثرات نامطلوب بر وجود انسان می گذارد. مسأله مهم دیگر آن است که تشویق و ستایش مرتبی آنقدر زیاد نگردد که موجب غرور و بزرگی کاذب در شخص شود. حضرت علی در این مورد می فرمایند: در مدح و ستایش کسی مبالغه و زیاده روی نکن که باعث فساد در خود و دیگران می شود.

بخش چهارم: نگاهی به عواقب تنبیه بدنی دانش آموزان و کودکان در مقابل تشویق

- ۱ - کودک عادت می کند در برابر زور و قلدری بدون چون و چرا تسلیم شود و با این منطق خو بگیر که زور قلدری پیروز است. هر وقت عصبانی شدی بزنی، و باکی نداشته باش.
- ۲ - تنبیه بدنی احياناً ممکن است در کودک عقده ای نسبت به اولیاء و مربیان ایجاد کند و حالت طغیان و سرکشی را در برابر اولیاء در او برانگیزد.
- ۳ - کودک را ترسو می کند. بوسیله کتک شخصیت کودک درهم شکسته می شود و تعادل روحی او بر هم می خورد و احتمالاً به بیماری روانی مبتلا گردد.
- ۴ - تنبیه بدنی، بچه ها را دروغگو بار می آورد.
- ۵ - تنبیه بدنی، بچه ها را به حيله گری و ریاکاری سوق می دهد.
- ۶ - تنبیه بدنی، برای بچه ها رنج و تحقیر به بار می آورد.
- ۷ - تنبیه بدنی، در کودک افسردگی و بیماریهای عصبی ایجاد می کند.
- ۸ - تنبیه بدنی، کودک را به سمت خود آزاری می کشاند.
- ۹ - تنبیه بدنی، کودک را به سوی دیگر آزاری می کشاند.

- ۱۰- تنبیه بدنی، کودک را به لجبازی وا می دارد.
- ۱۱- تنبیه بدنی، کودک را گوشه گیر می کند.
- ۱۲- تنبیه بدنی، کودک را کند ذهن می کند.
- ۱۳- تنبیه بدنی، کودک را بی اراده و نسبت به دیگران بی تفاوت می کند.
- ۱۴- تنبیه بدنی، اطمینان و اعتماد به نفس را در بچه ها از بین می برد.
- ۱۵- تنبیه بدنی، حس کنجکاوی و ابتکار عمل را در بچه ها می کشد.
- ۱۶- تنبیه بدنی، کودک را کینه توز می کند.
- ۱۷- تنبیه بدنی، احترام و اعتماد کودک را نسبت به بزرگترها سلب می کند.
- ۱۸- تنبیه بدنی، کودک را دچار یأس و حرمان می کند.
- ۱۹- تنبیه بدنی، کودک را عاصی بار می آورد.
- ۲۰- تنبیه بدنی، اضطراب دائم را در کودک دامن می زند.
- ۲۱- تنبیه بدنی، در کودک سرپیچی و بی اعتنائی را همراه می آورد.
- ۲۲- تنبیه بدنی، بچه ها را اندوهگین و محزون می کند.
- ۲۳- تنبیه بدنی، شادیها را در کودک سرکوب می کند.
- ۲۴- تنبیه بدنی، شهامت و غرور بچه ها را از بین می برد.
- ۲۵- تنبیه بدنی، نهایتاً به سلامت روحی و جسمی طفل ضربه می زند.

بخش پنجم: نگاهی اجمالی به انواع و اقسام تشویق

۱- تشویق مستقیم و غیرمستقیم: تشویق‌های غیرمستقیم اثر بخش‌تر از ترغیب و تشویق مستقیم است. زیرا در تشویق غیر مستقیم، اول حالت کلی می‌تواند وجود داشته باشد. مثلاً مربی بگوید کسانی که چنین هستند و به فلان شکل عمل می‌کنند، مورد توجه و احترام جامعه‌اند و در این صورت فرد مورد نظر علاقه‌مند می‌شود که چنین عمل کند. نکته دیگر، تشویق بصورت مستقیم است که انواع آن را در میان افراد جامعه زیاد مشاهده می‌کنیم. نظیر اینکه اگر نمره خوب بگیری چنین جایزه‌ای داری. بعضی از متخصصان تعلیم و تربیت معتقدند که تشویق مستقیم مانند اشعه مستقیم خورشید آزاردهنده و کورکننده است چون منجر به تملق و چاپلوسی می‌شود.

۲- تشویق مادی و معنوی: تشویق مادی مانند اینکه مربی، پدر و مادر قول می دهند که در صورت فلان موفقیت و انجام کاری، جایزه ای تهیه نمایند. البته باید سن، جنس و توان تشویق شونده باید در نظر گرفته شود. تا منجر به یاس و ناامیدی نشود. ضمناً مربی، پدر و مادر باید توجه داشته باشند به وعده هایی که میدهند عمل کنند در غیر اینصورت اثرات نامطلوب تربیتی خواهد داشت. گاه تشویق جنبه معنوی دارد در اینصورت باید شخصیت کودک و فرد مورد تربیت، طوری پرورش یافته باشد که از موفقیت و پیروزی حاصله محفوظ شده و شیرینی آن، خود وسیله تشویق برای ادامه کار یا تکرار کار خوب در او شود. پس در این مورد موفقیت فرد برای خود حکم تشویق را دارد. تشویق معنوی دیگر، لذت روحی و روانی و استنباطی است که برای فرد ایجاد می شود که خود بزرگترین انگیزه برای کار نیک است. احساس رضایت خاطر، دیگر حالتی است که خود برانگیزاننده ی شخص به کار نیک است. و از همه مهمتر کسب رضای خداوند بعنوان یکی از عوامل معنوی پر اهمیت، مد نظر قرار گیرد.

۳- تشویق درونی و برونی: در کتاب تربیت آسیب‌زا، تشویق به دو دسته بیرونی و درونی تقسیم می شود. تشویق بیرونی شامل واکنش هایی است که دیگران برای تکرار و تقویت رفتار فرد ارائه می کنند. به طوری که تشویق بیرونی مانع خودبرانگیختگی درونی می شود.

بخش ششم: اثرات نامطلوب عادت به تشویق و اشکال مختلف اثر بخش تشویق

باید سعی شود (فرزندان، دانش آموزان، افراد، بچه ها) به تشویق و جایزه عادت نکنند، به طوری که اگر مورد تشویق قرار نگرفتند و یا جایزه ای دریافت نکردند، از کار نیک باز نمانند. باید دقت شود که تشویق هدف واقع نشود، بلکه برای رسیدن به اهداف عالی باشد. به طوری که انگیزه شخص از انجام کار نیک، فقط پاداش و جایزه نباشد. روانشناسان در تحقیقات خود به این نتیجه رسیده اند: کودکانی که عادت به تشویق در آنها ایجاد شود، در بزرگی کسانی هستند که بدون گرفتن پاداش حاضر نیستند به هموعان خود کمک کنند. یکی دیگر از پیامدهایی که در تشویق نسجیده، در افراد ایجاد می شود، تغییرات در خلق و خوی آنها است. به این ترتیب که مثلاً شخص به (کودک، بچه، دانش آموز) می گوید: اگر فلان مطلب از جانب تو انجام شود، فلان پاداش را خواهی داشت و از آنجایی که (کودک) ممکن است فکر کند چنین قدرتی را ندارد و یا آن قدرت را دارد ولی تنبلی به او مهلت نمی دهد. ممکن است به جای استقامت و بردباری، دست به

بدخلقی و رفتار ناصحیح بزند. البته والدین می توانند با ظرافت و زیرکی های خاص، طوری عمل نمایند که اگر هم انگیزه کار نیک از بین رفت، کار خوب برای فرد باز هم زیبا بوده به طوری که با از بین رفتن انگیزه، علاقه به انجام آن باشد، به گفته بعضی از روانشناسان قسمت عمده کارها بر اثر تکرار فراوان، به صورت خودکار خواهد آمد. اگر شما به کودکی بگویید: مثلاً مشقه‌ها را بنویس تا به تو شکلات بدهم و یا دستهای را قبل از غذا بشوی تا برایت کتاب داستان بخرم و یا از این گونه سخنان که در اوقات مختلف، پدران و مادران به کودکان می گویند، در صورتی می تواند مفید واقع شود که کودک علت آن را کار بداند، مثلاً به او بفهماند که در صورت نوشتن مشق و انجام تکالیف تو باسواد می شوی و می توانی کتاب های خوب بخوانی و اطلاعات مفید داشته باشی و یا اگر قبل از غذا دستهای را بشویی میکروبها از دستهای دور می شوند و مریض نمی شوی و... در این صورت با از بین رفتن انگیزه تشویق (شکلات و کتاب داستان)، باز هم شوق لازم برای فرد به خاطر کار نیک وجود دارد.

همانطور که گفتیم و در بخش های قبل به این موضوع پرداختیم تشویق می تواند به شکل های مختلفی اعمال شود، گاهی به شکل در اختیار گذاشتن وسایل مورد علاقه، گاهی خرید و تهیه جایزه مورد علاقه، نظیر وسایل کار و آزمایش و اسباب بازی، لباس، انواع خوراکی ها، کتاب و گاهی بردن به یک مهمانی، یا گردش و تفریح، دیدن یک فیلم، مسافرت، گاهی ابراز محبت و گفتن جملات مهرانگیز، یک لبخند، دلجویی کردن، آفرین گفتن، در آغوش گرفتن و بوسیدن و حتی نگاهی حاکی از محبت و سپاس که در سنین مختلف و شرایط متفاوت، فرق می کند. اصولاً تشویق های مادری در کودکان موثرتر است و حتی مادر می تواند با پختن غذای مورد علاقه کودک و یا خرید میوه و خوراکی دلخواه، احساسات کودک را برانگیزد و او را به کار نیک و یا ادامه آن تشویق نماید. تحقیقات نشان داده که بزرگ مردان و افراد مشهور جهان که نظرات و تئوری ها و قوانین قابل توجهی را طرح کرده اند، غالباً پیشرفتشان در اثر تشویق های مادی نبوده و یا اگر بوده کم بوده است و بیشتر تشویق های معنوی و رضایت خاطر استاد بوده.

بند اول: آثار تشویق ها در زندگی علمی دانش آموزان و اثربخش بودن تشویق

تشویق زمانی می تواند مفید واقع شود که به ندرت و گاه به گاه اعمال شود، اغلب می بینیم که پدران و مادران در طول روز بارها و بارها از تشویق و جایزه به میان می آورند، این سبب می شود

که هم برای کودکان (فرزندان) توقع بی جا ایجاد شود و هم اثر لازم را که تشویق می تواند داشته باشد از دست برود و کارهای معمولی او نیز برایش بسیار مهم جلوه کند و گمان نماید که دیگران باید همیشه ممنون او باشند. به عبارت دیگر کسانی که بیش تر از این پاداش ها استفاده می کنند، بیش تر انتظارات و خواست های دانش آموزان را تحریک می کنند. آن ها مدعی اند که پاداش ها می تواند تأثیری منفی بر ابتکار و عملکرد دانش آموزان بر جای بگذارد، زیرا این پاداش ها به عنوان رشوه برای انجام کارها قلمداد شده و بچه های سنین بالاتر ممکن است احساس کنند به آن ها توهین شده است یا فقط وقتی پاداشی در میان باشد، خوب کار کنند. شواهد نیز نشان داده است که تغییر رفتاری که به خاطر کسب چنین پاداش هایی در غیاب ناظران دوامی ندارد و انجام آن منوط به مشاهده شدن توسط فرد پاداش دهنده است. یکی از معلمان در زمینه انگیزش بیرونی و درونی گزارش کرده است که «زمانی من از پاداش های ملموس، به خاطر این که نتایجی فوری به دنبال داشت، استفاده زیادی می کردم ولی اکنون به جای آن ها از بازخورد مثبت استفاده می کنم که خالصانه، بجا و مخصوص باشد. من معتقدم بچه ها به این خاطر در کلاس با من همکاری می کنند که به آن ها احترام می گذارم و به این دلیل تحت تأثیر آموزش های من قرار می گیرند که احساس می کنند چیزی را که من به آن ها می آموزم برای آینده شان مهم است. دادن پاداش های ملموس، حس مباحثات فرد را از کاری که به خوبی انجام داده است، کاهش می دهد. من در مورد بچه هایی که به گرفتن پاداش برای انجام هر کاری عادت کرده اند، نگرانم. به عنوان مثال اولین باری که یک بازی در کلاس اجرا کردم، دانش آموزان از من پرسیدند: «اگر برنده شویم چه چیزی به ما خواهید داد؟» من پاسخ دادم: «خشنودی و رضایت از فهم این که شما یک کار بزرگ را انجام داده اید. چنان چه معلمی تصمیم بگیرد از یک برنامه پاداش ملموس استفاده کند، لازم است که آن برنامه ساده باشد تا بهتر اداره گردد. درگیر ساختن خود دانش آموز یا دانش آموزان در انتخاب یک پاداش می تواند در تکرار موفق آن سهیم باشد. وسایل مدرسه یا غذاهایی که مقداری ارزش غذایی دارند بر آبنبات، خوراکیهای بی ارزش و جوایز ترجیح دارند. در شکل مطلوب، بعد از پاداش های داده شده و نتایج مطلوب کسب شده، معلم برنامه پاداش دهی را با بالا بردن انتظارات خود، کاهش پاداش ها و مرحله بندی کردن آن ها به صورت یک مجموعه، تغییر خواهد داد.

بخش هفتم: شرایط و ضوابط استاندارد تشویق و تنبیه دانش آموزان

اعمال هر گونه تنبیه بدنی، اهانت و تعیین تکالیف درسی به منظور تنبیه دانش آموزان، بر اساس مقررات انضباطی وزارت آموزش و پرورش ممنوع است و مسوولان مدرسه موظف شده اند، رعایت این ممنوعیت ها را به همکاران مدرسه گوشزد کنند. شورای عالی آموزش و پرورش به عنوان یکی از ارکان تصمیم گیری و تصویب آنها، ضمن ممنوع کردن هر گونه تنبیه بدنی و تصریح بر اینکه مدیر، شورای مدرسه، معاونان و مربیان موظف هستند قبل از اعمال آگاهی یابند، تاکید کرده است: مسوولان مدرسه باید در جست و جوی انگیزه و علت تخلف و سهل انگاری دانش آموز باشند و نسبت به رفع آن اقدام کنند. بر اساس مقررات و ضوابط انضباطی، تنبیه دانش آموزان باید توجه آنان را به اشتباه خود جلب و زمینه مناسب را برای ایجاد رفتار مطلوب در آنان فراهم کند. به این ترتیب اعمال تنبیه باید متکی به یافته های علمی و استفاده از الگوهای مناسب تغییر رفتار باشد تا موجب تجری و اصرار دانش آموز بر تکرار اشتباه نشود. روش های تنبیه دانش آموزان شامل تذکر و اخطار شفاهی در حضور دانش آموزان کلاس مربوطه، تغییر کلاس در صورت وجود کلاس های متعدد در یک پایه، با اطلاع ولی دانش آموز، احضار کتبی و اطلاع به ولی دانش آموز، اخراج موقت از مدرسه با اطلاع قبلی به ولی دانش آموز حداکثر برای مدت سه روز و انتقال به مدرسه دیگر است و هر گونه اعمال تنبیه دیگر ممنوع است و در اعمال تنبیهات نباید بین دانش آموزان تبعیض و استثنایی قائل شد. اعمال تنبیهات انضباطی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش باید با رعایت نکته هایی همچون اجرای تنبیه، ارائه شیوه های جبران تخلف و حفظ آبروی دانش آموزان و اجتناب از تنبیه او در حضور جمع به غیر از موارد ضروری صورت گیرد. در همین حال مقررات انضباطی تصریح کرده است که مدیر مدرسه موظف است همکاران خود را نسبت به موارد انضباطی آگاه کند و ممنوعیت تنبیه بدنی را تذکر دهد و در صورت مشاهده تخلف، مراتب را برای اطلاع و اقدام لازم به اداره آموزش و پرورش منطقه گزارش دهد. از سوی دیگر تنبیه و تشویق اعمال شده و نتیجه آنها در رفتار دانش آموزان باید در دفتر انضباطی آنان درج شود و در تعیین نمره انضباط آنها مورد توجه قرار گیرد. همچنین در تبصره ماده ۸۳ وظایف مدرسه در ارتباط با مقررات انضباطی تاکید شده است که سوابق تخلف و تنبیه دانش آموزان در پایان هر سال تحصیلی امحا خواهد شد تا سابقه نامناسبی برای دانش آموزان باقی نماند.

در همین حال و در مقابل موارد تنبیهاتی، شورای عالی آموزش و پرورش مصوباتی در خصوص چگونگی تشویق ارائه کرده است و بر اساس مقررات انضباطی، ترغیب و تشویق دانش آموزان باید به شیوه های مختلف تشویق شفاهی در حضور دانش آموزان کلاس، تشویق شفاهی در مراسم آغازین در حضور تمام دانش آموزان، تشویق کتبی و شفاهی در کلاس و اعلام آن به ولی دانش آموز و در حضور تمام دانش آموزان صورت گیرد. همچنین اعطای جایزه یا لوح قدردانی با امضای مدیر مدرسه در حضور همه دانش آموزان، تشویق کتبی و اعطای لوح از طرف اداره آموزش و پرورش، معرفی برای شرکت در اردوهای تربیتی و اعطای نشان های دانش آموزی از دیگر شیوه های ترغیب و تشویق دانش آموزان است. در مصوبه های شورای عالی آموزش و پرورش تاکید شده است، تشویق هیچ یک از دانش آموزان نباید موجب تحقیر دانش آموز دیگر شود و در اعمال تشویق نباید تبعیض و استثنایی قائل شد.

نتیجه گیری

در جمع بندی پایانی و نهایی مقاله حاضر فهمیدیم بین تشویق و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و همین بین تشویق و تقویت رفتارهای مثبت رابطه وجود دارد. نتایج حاصله گویای این مطلب است که تشویق عامل مؤثر در یادگیری و تغییر رفتار سازندگی عشقی، مهارت های اجتماعی و یک روش مفید و مطلوب برای پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می باشد. همه دانش آموزان حتی غیر دانش آموزان، تا آخر عمر نیاز به تشویق دارند. تشویق موجب رغبت و دلگرمی و نشاط و تحرک دانش آموزان می شود و آنان را به جدیت وادار می کند. دانش آموزانی که مورد تشویق قرار می گیرند احساس آرامش و رضایت خاطر و اعتماد به نفس می کنند و برای جدیت بیشتر و تحمل دشواری ها آماده می گردند. اگر دانش آموزان مورد تشویق قرار گرفتند دلسرد و بی رغبت نمی شوند و احساس حقارت و ضعف نمی کنند و می توانند از استعداد های خویش به نحو مطلوبی استفاده نمایند.

❖ در پایان باید توجه داشت در تشویق اصول زیر رعایت شود:

-در تشویق لازم است اصل عمل کودک مورد تشویق قرار گیرد.

-تشویق در میان همسالان و دوستان بهتر از تشویق در تنهایی است.

- تشویق به اندازه و باید به موقع انجام گیرد.
- تشویق متناسب با میزان فعالیت و انتظار کودک باشد.
- تشویق گاه گاه انجام شود موثرتر است.
- تشویق بهتر است بلافاصله بعد از انجام کار صورت گیرد.
- شکل و چگونگی تشویق در افراد مختلف فرق می کند که باید مورد توجه قرار گیرد.
- تشویق و پاداش غیر منتظره موثرتر است.
- شخصیت تشویق کننده نزد تشویق شونده محترم و با ارزش باشد.

❖ همچنین باید توجه داشت رعایت نکات زیر بر تأثیر تشویق می افزاید:

- تشویق وسیله ای برای برانگیختن و تقویت است و نباید خودش به صورت هدف درآید و تمام ذهن و فکر مربی را به خود مشغول کند. تناوب در تشویق، بالا بردن آن از سطح فیزیکی به اجتماعی و معنوی، و مستحق تشویق بودن (حالت رشوه نداشتن) تا حدی اشکال پیش گفته را برطرف می کند.
- علت تشویق کردن باید برای مربی کاملاً معلوم باشد.
- تشویق به موقع و متناسب باشد، تا تأثیر و کارآیی داشته باشد.
- در موقع تشویق نباید او را با دیگران مقایسه کرد؛ زیرا جنبه بدآموزی می یابد.
- تشویق و تحسین در حضور جمع تأثیر بیشتری دارد؛ زیرا دیگران را هم برمی انگیزد.
- محرومیت از پاداش و پاداش به نیکوکار: از این مرحله وارد شیوه های تنبیه می شویم.
- در پایان پژوهش حاضر باید اذعان داشت متأسفانه برخی از مربیان برای دستیابی به اهداف خود و تقویت هر چه سریعتر رفتارهای مورد نظر خود، سعی می کنند به هر طریق ممکن، رفتار کودک را مطابق خواسته ها و دستورات و مقررات خود در آورند، بدون اینکه متوجه اثر تخریبی این روش های شتاب زده و صوری در ساختار شخصیتی کودک باشند. این روش های سطحی، ظاهر پسند، دیگر انگیزه و تصنعی می تواند سبب آسیب های جبران ناپذیری در روند تعادل جویی طبیعی کودکان شود. به هر صورت با توجه به اینکه فردای جامعه به دست این دانش آموزان امروز اداره می شود بر محققان آینده و کلیه افرادی که می خواهند در این زمینه تحقیق نمایند به مسائل زیر

توجه نمایند:

۱ - پیشرفت تحصیلی دانش آموزان که مورد تشویق قرار گرفته اند را در پایه های دیگر یعنی در مقاطع دیگر تحصیلی بسنجند.

۲- معلمان با تشویق به موقع و به جای دانش آموزان مسیر آن ها را در راه پیشرفت تحصیلی هموار سازند.

۳- هرگز نباید تنبیه را به صورت کامل تعطیل کرد و فقط به جنبه تشویقی دانش آموزان اکتفا نمود چراکه این موضوع می تواند باعث غرور و تکبر و خودخواهی دانش آموزان شود.

۴- اگر از تشویق استفاده می کنیم نباید فقط دانش آموزان زرنگ تر را مورد تشویق قرار دهیم. دانش آموزان ضعیف را نیز به نسبت میزان فعالیت که ر کلاس انجام می دهند مورد تشویق قرار دهیم.

منابع و مآخذ

الف) منابع فارسی

- احمدی، غلامعلی؛ عبدالمالکی، شوبو (۱۳۹۵). بررسی تاثیر سبک مدیریت مدیران بر میزان مشارکت اولیاء در مدارس راهنمایی دخترانه شهر سنندج. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، سال ششم، شماره ۴، صص ۲۵-۹.
- امین یزدی، سید امیر؛ عالی، آمنه (۱۳۹۹). بررسی تاثیر سبک های مدیریت کلاس بر رشد مهارت های فراشناختی دانش آموزان، مطالعات تربیتی و روان شناسی، دوره ۹، شماره ۱، صص ۷۳-۹۰.
- باد پروا، ساره (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین مهارتهای مدیران با مدیریت زمان آنان در بین مدیران مدارس راهنمایی و متوسطه شهرستان بافت. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی گرایش مدیریت آموزشی، دانشگاه شهید باهنر کرمان.
- بهرامی، مرضیه؛ کارشکی، حسین (۱۳۹۰). بررسی و مقایسه هوش هیجانی و خودتنظیمی دانشجویان کارشناسی ارشد علوم انسانی و مهندسی، اولین همایش ملی یافته های علوم شناختی در تعلیم و تربیت، دانشگاه فردوسی مشهد، صص ۱۵۱-۱۴۰.
- جعفر طباطبایی، سمانه سادات؛ بنی جمالی، شکوه سادات؛ احدی، حسن؛ خامسان، احمد (۱۳۹۱). تاثیر آموزش راهبردهای یادگیری خودتنظیمی بر پیشرفت تحصیلی و اضطراب دانشجویان روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی بیرجند، مراقبت های نوین، فصلنامه علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، ۹ (۴)، صص ۳۰۰-۲۹۲.
- حافظی، فریبا؛ افتخار، زهرا؛ سید نژاد، مرضیه (۱۳۹۰). مقایسه باورهای انگیزشی، راهبردهای یادگیری خود تنظیمی و ویژگی های شخصیتی دانش آموزان دبیرستان های تیزهوش و عادی شهر اهواز، مجله یافته های نو در روانشناسی، صص ۱۴۰-۱۲۷.
- حقانی، محمود؛ عزیزی، حبیب؛ رسولی نژاد، عبدالحسین (۱۳۸۹). تاثیر سبکهای مدیریت و ویژگی های شخصیتی مدیران بر بهداشت روانی کارکنان سازمان ها و ادارات دولتی استان تهران. مجله فراسوی مدیریت، سال چهارم، شماره ۱۳، صص ۱۸۷-۱۶۳.
- حمیدی، فریده؛ دماوندی، مجید ابراهیم؛ دهنوی، الهام (۱۳۹۱). رابطه هوش فرهنگی و سواد

- کامپیوتری معلمان با سبک مدیریت کلاسی آنان. فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی. سال سوم، شماره ۱، صص ۲۶-۵.
- دلاور، علی (۱۳۸۷). روشهای آماری در روان شناسی و علوم تربیتی. تهران: دانشگاه پیام نور، چاپ چهارم.
- زاهد، عادل؛ رجبی، سعید؛ امیدی، مسعود (۱۳۹۱). مقایسه سازگاری اجتماعی، هیجانی، تحصیلی و یادگیری خود تنظیمی در دانش آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری. مجله ناتوانی های یادگیری، دوره ۱، شماره ۲، ۶۲-۴۳.
- سلیمان نژاد، اکبر؛ حسینی نسب، سید داوود (۱۳۹۱). تاثیر تعاملی آموزش راهبردهای خودتنظیمی و سبک های شناختی دانش آموزان بر عملکرد حل مسئله ریاضی. دو فصلنامه مطالعات آموزش و یادگیری، سال چهارم، شماره ۲، ۱۱۵-۸۱.
- سیف، دیا (۱۳۹۰). تهیه و اعتباریابی راهبردهای خودتنظیمی ریاضی و رابطه مؤلفه های آن با هوش، هدف گرایی و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان دبیرستانی. مجله روانشناسی ۵۸، سال پانزدهم، شماره ۲، صص ۲۱۷-۱۹۸.
- فرج اللهی، مهران؛ نجفی، حسین؛ نصرتی هشی، کمال؛ نجفیان، سودابه (۱۳۹۲). رابطه بین سبک های یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانشجویان. مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، دوره ۶، شماره ۲، صص ۸۸-۸۳.
- قربانی ولیک چالی، خدیجه. (۱۳۹۱). تأثیر سبک های یادگیری بر خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان دانشگاه شهید باهنر کرمان در سال تحصیلی ۹۱-۹۰. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید باهنر کرمان.
- کوشان، زهرا (۱۳۹۳). پایان نامه بررسی رابطه سبک مدیریت کلاس اساتید با یادگیری خودتنظیمی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی شهر کرمان، استاد راهنما: دکتر مهدی لسانی، استاد مشاور: دکتر اصغر سلطانی کفرانی، پایان نامه دانشگاه شهید باهنر کرمان.
- مولایی، بهمن. (۱۳۹۰). تأثیر ویژگیهای معلم بر سبک مدیریت کلاس در مدارس بزینه رود در سال تحصیلی ۹۱-۹۰. پایان نامه کارشناسی، دانشگاه تربیت معلم شهید بهشتی زنجان.

ب) منابع لاتین

- Bembenutty, Hefer (2021). *Self- Regulation of learning and academic delay of gratification: Gender and ethnic differences among college students*, *Journal of Advanced Academics*, v 18, n 4, 586- 616.
- Cole, J., Logan, T. K., Walker, R. (2011). *Social exclusion, personal control, self- regulation and stress among substance abuse treatment clients*. *Drug and Alcohol Dependence*, 113, 13- 20.
- Emmer, E. T. & Stough, L. M (2014). *Classroom management: A Critical Part of Educational Psychology with Implications for Teacher Education*, *Educational Psychologist*. 36, 103- 112.
- Evertson, C. M. & C. H. Randolph (2017). “ *Classroom Management in the Learning- Centered Classroom*”, In A. C. Ornstein (Ed), *Teaching: Theory into practice*, Boston: Allyn and Bacon.
- Ferreira, A., Jacobs, L., Coetzee-Manning, D., & Wet, C.de (2019), *Discipline in Lesotho schools: Educator Strategies*, *Acta Academica*, 41(4), 159-194.
- Frederickson, B.L. (2018). *The role of positive emotion in positive psychology: the broadening- and- build theory of positive emotion*. *American Psychology*, 56, 218- 226.
- Gage, N. L., and Berliner, D. C. (2016), *Educational Psychology*, New York: Mc Grew Hill.
- Green, J. A., & Azevedo, R. (2007). *A theoretical review of Winne and Hadwin’s model of self-regulated learning: New perspectives and directions*. *Review of Educational Research*, 77, 334-372.
- Hagevik, R. A. (2021). *The Impact of Electronic Networking on Student Interactions during an Ant Bio monitoring Problem Solving Science Investigation*. *Meridian: A Middle School Computer Technologies Journal a service of NC State University*, Raleigh, NC.(6)1.
- Johnson, Bethany C., Dilillo, David., Garbin, Calvin P (2014). *Teaching Handbook of Clinical Psychology Competencies*. pp, 573- 608.
- Kunter, M., Jürgen Baumert, J. & Köller, O. (2017). *Effective classroom management and the development of subject- related*

- interest. Learning and Instruction, 17(5). 494- 509.*
- Lewis, Ramon. (2021). *Teachers coping with the stress of classroom discipline. Social Psychology of Education, Volume3, Issue 3, pp 155-171.*
 - Lewis, Ramon. (2018). *Understanding pupil behaviour: classroom management techniques for teachers, Routledge, New York.*